

UNIVERZITA KARLOVA
Přírodovědecká fakulta

T A
Č R Program Éta

REGPOL

POLITICKÁ GEOGRAFIE

METODIKA VÝUKY POLITICKÉ GEOGRAFIE
VE VŠEOBECNÉM VZDĚLÁVÁNÍ

PROJEKT TAČR Č. TL02000195: „APLIKACE POZNATKŮ SOUČASNÉHO VÝZKUMU POLITICKÉ GEOGRAFIE VE VÝUCE GEOGRAFIE A SOCIÁLNĚ-VĚDNÍCH PŘEDMĚTŮ NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH“

METODIKA VÝUKY POLITICKÉ GEOGRAFIE

VE VŠEOBECNÉM VZDĚLÁVÁNÍ

Dana Řezníčková, Lenka Pavelková (eds.)

Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova

Praha 2021

Metodika výuky politické geografie ve všeobecném vzdělávání

Metodika vznikla za finanční podpory Technologické agentury České republiky v projektu č. TL02000195 „Aplikace poznatků současného výzkumu politické geografie ve výuce geografie a sociálně-vědních předmětů na středních školách“.

Metodika byla v souladu s podmínkami „Metodiky hodnocení výsledků výzkumu a vývoje“ certifikována Národním pedagogickým institutem České republiky dne 19. 11. 2021 pod č. j. NPICR-182/2021/32-12.

Editorky: Dana Řezníčková, Lenka Pavelková

Autoři: Dana Řezníčková, Lenka Pavelková, David Hána, Lenka Hellebrandová, Kristýna Janurová, Libor Jelen, Michala Kafková, Alexandra Seidlová, David Vogt

Grafická úprava: Alexandra Seidlová

Aplikační garanti: Roman Veselský, Václav Černík (Gymnázium Žďár nad Sázavou), Jan Pravda (Gymnázium Chomutov), Lukáš Boček (Gymnázium prof. Jana Patočky, Praha)

Recenzenti:

Prof. RNDr. Robert Ištok, Ph.D.
RNDr. Barbara Baarová, Ph.D.

Rádi bychom také poděkovali všem učitelům a kolegům, kteří testovali aktivity obsažené v této metodice a komentovali první verze samotného textu.

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova

Praha 2021

ISBN 978-80-7444-091-5

Metodika je volně ke stažení na regpol.natur.cuni.cz.

3.19 Terénní výzkum: mapování graffiti

D. Hána

Klíčové pojmy: graffiti, město, terénní výzkum

Vzdělávací cíl: Žáci získají zkušenosti s mapováním a lokalizací politického graffiti a na pozadí prostorového kontextu i hlubší poznání specifik jednotlivých částí města.

Potřebný čas: 1 vyučovací hodina zadání, individuální práce v terénu, 1 vyučovací hodina vyhodnocení

Struktura a organizace hodiny:

Graffiti se častěji vyskytuje ve větších městech. Tato aktivita je tedy vhodná spíše pro školy ve městech nad zhruba 50 tisíc obyvatel, tedy pro Prahu, Brno, Ostravu či další krajská města. V případě menších měst záleží na konkrétní situaci a posouzení učitele. Mapování politického graffiti ve městě může být dlouhodobým cílem výuky v terénu. Jednorázově či průběžně mohou žáci mapováním v terénu získat přehled o politických názorech skrytých v subkulturních řadách obyvatel města, ale také přehled o politickém dění v jejich městě za předpokladu, že si nastudují, na co graffiti odkazují. Vysvětlení získaných výsledků na pozadí prostorového kontextu (struktura zástavby i osídlení, problematická místa) umožňuje rovněž hlubší poznání specifik jednotlivých částí města.

► Před provedením samotného terénního šetření proběhne úvodní vyučovací hodina, v rámci které učitel naladí žáky na sledovanou problematiku (pro inspiraci je možné použít například článek Šel, Hána 2021) a vysvětlí jim, co bude jejich úkolem.

► Na úplný začátek je dobré se žáků zeptat, co si pod pojmem graffiti představí, zda mohou uvést příklady z okolí školy, bydliště apod. (využít je možné typologii graffiti z přílohy 27). Po této úvodní diskuzi učitel seznámí žáky s úkolem, který je čeká: mapování graffiti ve městě (resp. jinak vymezeném území, např. městské části). Území vybrané pro výzkum by mělo být ideálně s heterogenní strukturou zástavby, se zanedbanými i udržovanými (hlídanými či luxusními) lokalitami, ve kterém jsou významné komunikační trasy i politické instituce. Zároveň by měl učitel ověřit, zda žáci nebudou pracovat v lokalitě, která je nějakým způsobem nebezpečná (ač by právě taková lokalita byla pravděpodobně na graffiti bohatá).

Učitel žáky rozdělí do čtyř až šestičlenných skupin. Každá skupina dostane mapu s vyznačeným územím, které bude mapovat. Zároveň každá skupina obdrží vytištěné výzkumné otázky, které určují, co mají v daném území zjišťovat.

► Příklady otázek: Kde je největší a naopak nejmenší koncentrace graffiti? Co je specifické pro polohu místa, na kterých se graffiti vyskytují? Jaké typy graffiti převažují v určitých lokalitách? Jaká jsou specifika v koncentraci různých typů graffiti?³³

---

³³ Graffiti by měla být dobře vidět co největšímu počtu lidí, často se proto nachází na hlavních komunikačních trasách, určité typy graffiti v blízkosti politických institucí, památníků či politicky významného veřejného prostoru (Hána, Šel 2020; Šel, Hána 2021, viz obrázek 9, který ukazuje politické graffiti s existenciálním přesahem na Karlově mostě z roku 1989, které reagovalo na příchod zásadních politických změn).

► Každá skupina také dostane záznamové archy (příloha 28). Jeden člen skupiny bude mít na starosti fotodokumentaci (stačí na mobilní telefon), která pomůže s následným vyhodnocením získaných dat. Žáci jsou informováni, že budou výsledky svého šetření prezentovat ve výuce (metodu prezentace lze nechat volnou, nebo zadat kritéria typu využití powerpointové prezentace apod.).

Poté učitel zadá časový rámeček pro vypracování úkolu. Časový úsek by neměl být příliš dlouhý, protože graffiti se často mění. Sledovat by měli žáci pouze graffiti na veřejně přístupných prostranstvích (vynechat soukromé pozemky a nepřístupná místa jako jsou železniční tunely apod.) kvůli dodržování zákonů a vlastní bezpečnosti. Zahrnout by měli pouze graffiti na objektech pevně spojených se zemí, u kterých je možné předpokládat, že graffiti vzniklo přímo na daném místě (nikoliv tedy vozy MHD, mobilní oplocení apod.).

► Nalezené graffiti žáci zakreslí do mapy (oblast většího výskytu je možné označit kruhem), označí ho číslem a pod stejným číslem zapíší do záznamového archu. Do něj zároveň doplní obsah graffiti (např. politické heslo, karikatura) a případně doplní další popis.

► Po dokončení mapování dostanou žáci za úkol také prozkoumat danou lokalitu z hlediska prostorového kontextu, sledovat zanedbanost lokalit, lokalizaci hlavních komunikačních tras (koncentraci jednoduchých typů graffiti v zanedbané lokalitě, kolem které prochází hlavní komunikační trasa s tramvajovou tratí, ukazuje obrázek 10) nebo politických institucí a jejich detašovaných pracovišť, památníků či politicky významného veřejného prostoru, který je pro obyvatele města přirozeným centrem všeho dění, včetně politických akcí (viz obrázek 11 ilustrující politické graffiti reagující na politiku v politické instituci, jejíž směrovka se nachází ve významném veřejném prostoru).

Po skončení terénního šetření a utřídění výsledků následuje druhá vyučovací hodina, v rámci které proběhne prezentace zjištěných poznatků jednotlivých skupin.

► Následnou diskuzi výsledků je vhodné zaměřit na rozdíly mezi politickým graffiti a ostatními typy v jejich četnosti i v lokalizaci jejich koncentrace. Lokalizaci politického graffiti pak mohou žáci diskutovat více do hloubky, u každé větší koncentrace by mělo být jasné, proč se objevuje právě zde. Existující výzkum naznačuje, že se bude koncentrovat především do míst veřejných prostranství s velkým symbolickým významem a do jejich okolí (v případě pražských Holešovic do prostoru Letenské pláně, viz Hána, Šel 2020).

Závěrečná reflexe by měla být zaměřena na dva aspekty: vlastní proces mapování a práce v terénu obecně; téma graffiti a interpretace jeho obsahu.

► První aspekt je důležitý proto, aby žáci vyhodnotili samotný proces sběru dat: zvážili smysl tohoto šetření, posoudili získané zkušenosti včetně toho, do jaké míry je považují přínosné pro ně samotné, na jaké narazili překážky aj. Je vhodné také reflektovat organizaci práce ve skupině. Druhý aspekt se pak věnuje obsahové stránce terénního cvičení. Nabízí se společně ve třídě řešit například tyto otázky: Jak se změnila vypovídací hodnota graffiti, známe-li charakter místa, na kterém se nachází? Do jaké míry graffiti dokládají některé vzorce organizace města?

Obrázek 9 – Politické graffiti na Karlově mostě v Praze z roku 1989

Zdroj: Bohdan Holomíček, Národní galerie (výstava 1989)

Obrázek 10 – Koncentrace graffiti v zanedbané lokalitě pražských Holešovic

Foto: Klára Baštářová

Obrázek 11 – Politické graffiti na směrovce k Pražskému hradu na Letné

Foto: Jan Šel

Příloha 29 – Příklady uvedených typů graffiti

EXISTENCIÁLNÍ GRAFFITI (Boston 1975, Praha 2019)

Poznámka: Sdělení obsahující existenciální informaci

Zdroj: Jan Svoboda, <https://trending.com/images/2016-12-29/history-in-pictures-dump>

TAGGING (Praha 2019)

Poznámka: Podpis tvůrce či skupiny tvůrců graffiti

Autoři: Klára Baštářová, Petr Janoš

PIECING (Praha 2019) a GANG GRAFFITI (Lafayette, IN, USA 2018)

Poznámka: Podobně jako u taggingu jde v případě piecingu o podpisy tvůrců či jejich skupin, jsou ale obrazově složitější. Gang graffiti zahrnuje navíc aspekt násilného vymezování teritoria, které je spojeno s kriminálními gangy a není v Česku obvyklé (podobný charakter však mají graffiti fanoušků z nepřátelých

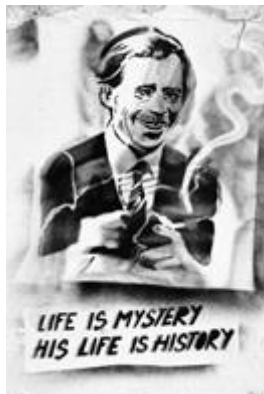
fotbalových klubů jako jsou pražská Slavia a Sparta).

Zdroj: Jan Šel, <https://eu.jconline.com/story/news/2018/03/01/lafayette-police-gang-activity-graffiti/384879002/>

POLITICKÉ GRAFFITI (Praha 2012, 2018, 2019)

Poznámka: Politické graffiti může mít obsah obecného politického postoje a ideologie (např. anarchismus, nacionalismus, komunismus, antikomunismus), vzpomínkového projevu (např. 17. listopad 1989, Jan Palach, Václav Havel, boj proti komunismu), vyjádření odporu (nebo podpory) vůči konkrétním politickým a státním institucím či současným (nebo bývalým, ale stále aktivním) osobám na těchto postech (např. policie, parlament, politická strana, prezident, Andrej Babiš, Václav Klaus) nebo vyjádření nesouhlasu vůči konkrétnímu politickému rozhodnutí a postupu na všech hierarchických úrovních (např. výstavba v parku, snížení dávek v hmotné nouzi, dohoda TTIP o volném obchodu mezi USA a EU, aktivita Česka v EU a NATO, aktivity USA a Ruska ve světě).

Zdroj: Martin Schlichter, Marek Neumann, Alexandr Torgalo, <https://www.audrey.cz/CZ/clanek/341/praha-historicka-cernobila-unor-2012>, Martin Hána, David Hána

hip hop graffiti (Praha 2019)

Poznámka: Graffiti s důrazem na estetickou stránku a dynamiku, často s mnoha výraznými barvami a pozadím. Obsah ve velké míře odkazuje k hip-hopové subkultuře.

Autoři fotografií: Klára Baštářová, Jan Šel

STREET ART (New York 2017, Olomouc 2018)

Poznámka: Street art vlevo od světoznámého umělce Banksyho obsahuje sociálně-politické sdělení, vpravo street art od českého tvůrce ChemiSe k výročí založení republiky s kriticky politickou tematikou.

Zdroj: <https://www.collater.al/en/banksy-new-murales-brooklyn/>,
<https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/2630729-taticek-place-nad-tim-kam-jeho-deti-dotahly-vysvetluje-graffiti-s-masarykem-jeho>

Příloha 30 – Mapování graffiti: záznamový arch

Číslo	Foto	Datum záznamu	Typ graffiti	Popis lokality			